

Landschapselementen in de Krimpenerwaard

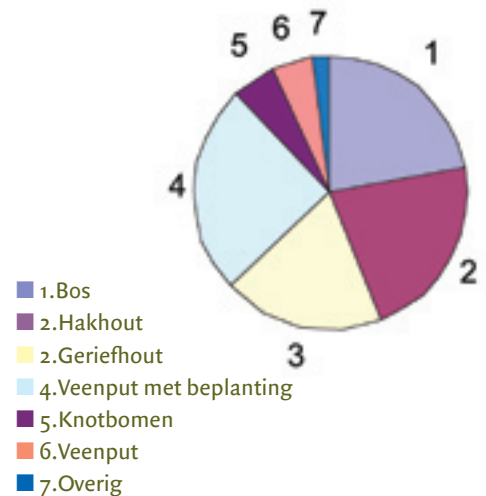
— Menno Buis & Maurice Kruk

Een inventarisatie van landschapselementen in een deel van de Krimpenerwaard laat zien dat de staat van onderhoud nogal te wensen over laat. En dat is jammer vinden Landschapsbeheer Zuid-Holland en de Agrarische Natuur Vereniging Weidehof. Want landschapselementen zijn juist zo kenmerkend voor deze regio. Meer subsidiemogelijkheden en een gezamenlijke actie met boeren om de achterstand weg te werken, kunnen een oplossing bieden, menen de organisaties.

Sinds het midden van de 19e eeuw zijn veel karakteristieke houtige landschapselementen uit de Krimpenerwaard verdwenen. Dat blijkt uit de oudste, beschikbare bruikbare kaart (1839).

Tegelijkertijd laten die kaarten zien dat er ook de nodige landschapselementen zijn bijgekomen. Netto is er tussen pakweg 1850 en nu een afname in de landschapselementen van ongeveer een derde. Een vijfde deel van de huidige aanwezige elementen is ouder dan 150 jaar. Verder blijkt dat vooral veel windsingels tussen percelen verdwenen zijn, en dat de akkerbouw bijna geheel uit het gebied verdwenen is. Deze twee aspecten houden onlosmakelijk verband met elkaar, omdat bescherming van gewassen tegen weerselementen niet meer nodig is. Landschapsbeheer Zuid-Holland en de Agrarische Natuur Vereniging Weidehof wilden wel eens weten hoe het is gesteld met de staat van deze elementen en liet dat als een stageopdracht uitvoeren. In het onderzoek is voor een deel van de Krimpenerwaard geïnventariseerd hoeveel geriefhout, hakhout, bouselementen, veenputten met beplanting en knotbomen er in het gebied zijn en hoe de staat van onderhoud is. Veenputten zijn in het verleden voor kleinschalige turfwinning afgegraven stukken gras-

Figuur 1 Verdeling aantal objecten

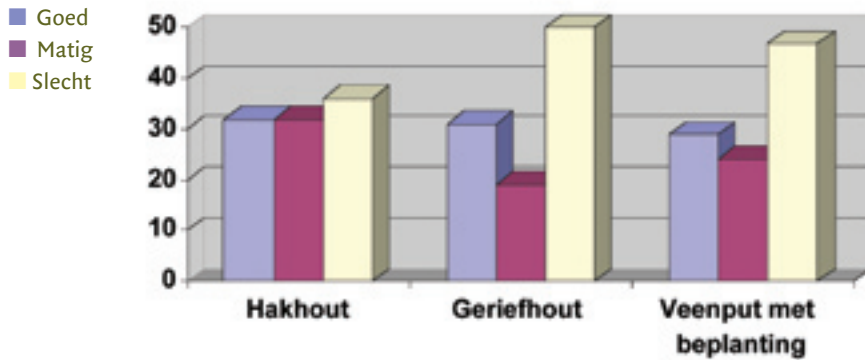

◀ Voorbeeld van een geriefbosje met karakteristieke ringsloot daar omheen

land. De putten zijn vaak nu nog zichtbaar als een aanzienlijke plaatselijke verbreding van de sloot. Elk van deze elementen komt ongeveer evenveel voor in het gebied (figuur 1). Alleen het aantal knotbomen in de inventarisatie is lager dan het aantal overige elementen. Dat komt omdat de meeste knotbomen op erven staan en die zijn niet meegenomen in de inventarisatie. Het oppervlakte per element verschilt overigens

Figuur 2 Onderhoudstoestand hakhout, geriefhout en veenput met beplanting in percentages

▼ Voorbeeld van recent afgezet elzenhakhout

wel aanzienlijk: van het totale oppervlak bestaat de helft uit bos, een kwart uit veenput met beplanting. De dominante boomsoort bij hakhout en geriefhout is bijna altijd zwarte els bij geriefhout komt ook veel wilg voor. Bouselementen bestaan vrijwel altijd uit zachte berk, wilg en els. Bij veenputten komen wilg, els en gewone es het meeste voor.

Putten slibben dicht

Een belangrijk onderdeel van de inventarisatie is het beoordelen van de onderhoudsniveau van de landschapselementen. Het onderhoudsniveau is verdeeld in goed, matig en slecht. Het niveau is beoordeeld aan de hand van stamdikten omdat deze een indicatie geeft over de laatste onderhoudshandeling: hoe dikker de stam, hoe langer geleden het laatste onderhoud heeft plaatsgevonden. Aan de hand van enkele tientallen gezaagde stammen is een relatie gelegd tussen de verschillende stamdikten van els en wilg en de leeftijd van het hout. Als goed onderhouden werden die stamdikten aangehouden waarvan de dikte wees op een laatste onderhoudsbeurt van 8 of minder jaren geleden. Indien de laatste onderhoudsbeurt (op basis van de dikte) meer dan 15 jaar geleden had plaatsgevonden werd dit aangeduid als slecht onderhouden.

Het blijkt dat van alle elementen ongeveer een derde deel in goede staat van onderhoud is (figuur 2). De elementen die niet in de figuur staan, laten een vergelijkbaar beeld zien: een derde verkeert in goede staat van onderhoud. De landschapselementen waarvoor thans of in het (recente) verleden onderhoudssubsidie (provinciaal of vanuit het rijk) is verleend, hebben gemiddeld een beter niveau van onderhoud. Maar er zijn dus ook veel elementen die niet of nauwelijks worden onderhouden. De elementen verruigen, groeien dicht en de veenputten slibben dicht. In een enkel geval heeft de eigenaar soms een eigen bedoeling met het element, zoals opslag van materialen. Ook dat doet vaak afbreuk aan de grote landschappelijke waarde van de landschapselementen.

Eerst achterstallig onderhoud wegwerken

Voor Landschapsbeheer en de Agrarische Natuur Vereniging Weidehof betekenen de uitkomsten van deze inventarisatie dat de landschapselementen in het gebied, en met name de weinige nog aanwezige oudere landschapselementen, aandacht verdienen. Omdat het onderhoudsniveau van veel landschapselementen matig tot slecht is, komt het voortbestaan ervan in het gedrang. Aangezien elementen met onderhoudssubsidies gemiddeld in betere staat verkeren, dient er meer geld beschikbaar te komen voor onderhoudssubsidies. Hier ligt een taak voor Landschapsbeheer en de provincie Zuid-Holland. Verder is het van belang dat de streek zelf zich meer inzet voor het behoud van de elementen. Van belang daarvoor is bewustwording van de huidige situatie door middel van voorlichting door Landschapsbeheer Zuid-Holland. Maar ook het ter hand nemen van de daadwerkelijke uitvoering van het beheer is natuurlijk van belang. In de Krimpenerwaard probeert Landschapsbeheer Zuid-Holland daarom samen met de plaatselijke Stichting voor Agrarisch Natuurbeheer Weidehof Krimpenerwaard te komen tot een groep agrariërs die tegen betaling het beheer van landschapselementen ter hand wil gaan nemen. Dit kan worden betaald uit de subsidies en het deel dat particulieren zelf moeten bijleggen om in aanmerking te komen voor subsidies. Het mes snijdt dan aan meer kanten. Enerzijds biedt het werk en inkomsten voor een aantal agrariërs in een relatief rustige periode, anderzijds leidt dat er toe dat het achterstallig onderhoud wordt weggewerkt, hetgeen een grote drempel bij grondeigenaren wegneemt om het onderhoud ter hand te gaan nemen. De praktijk laat namelijk zien dat regulier onderhoud eenvoudiger wordt opgepakt dan het wegwerken van achterstallig onderhoud, omdat men opziet tegen de hoge investering in tijd en/of geld. Op deze wijze kan wellicht weer toekomstperspectief worden geboden voor een uniek en karakteristiek stukje veenweidegebied.◆

Maurice Kruk werkt bij Landschapsbeheer Zuid-Holland en Menno Buis voerde het onderzoek als stagiaire bij Landschapsbeheer Zuid-Holland uit.

